

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з обліку власного капіталу
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019**

УДК 657.15(07.034)

Ф59

Укладачі: Ю. Д. Маляревський

Л. В. Безкоровайна

Затверджено на засіданні кафедри обліку і бізнес-консалтингу.

Протокол № 7 від 22.01.2019 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Фінансовий облік [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до самостійної роботи з обліку власного капіталу для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня / уклад. Ю. Д. Маляревський, Л. В. Безкоровайна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 47 с.

Подано завдання, які відповідають матеріалам лекцій із навчальної дисципліни. Завдання й методичні рекомендації до їх виконання допоможуть студентам засвоїти порядок відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних із формуванням і змінами власного капіталу підприємства, а також первинні та зведені документи, які використовують для реєстрації таких операцій.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 657.15(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2019

Вступ

Методичні рекомендації покликані допомогти студентам засвоїти теоретичний матеріал і отримати практичні навички щодо формування власного капіталу підприємства і складання бухгалтерських проводок по відображенню його складових. Розглянуті питання відповідають програмі навчальної дисципліни "Фінансовий облік".

Запропоновані методичні рекомендації до виконання самостійної роботи містять завдання, у яких розглянуто процеси документального оформлення й відображення в бухгалтерському обліку операцій відносно формування та змін власного капіталу підприємства.

Метою виконання завдань є закріплення теоретичних та практичних знань, розвиток навичок самостійної роботи зі спеціальною літературою, оволодіння й поглиблення практичного досвіду з вирішення поставлених питань.

У процесі виконання завдань студенти повинні закріпити наступні компетентності:

1) контрольну – контроль правильності заповнення первинних і зведених бухгалтерських документів з обліку власного капіталу підприємства, правильності складання відповідних бухгалтерських проводок, контроль правильності визначення окремих складових власного капіталу, його формування й руху тощо;

2) аналітичну – аналіз рухів, структури й динаміки власного капіталу підприємства;

3) технологічну – формування інформаційної бази щодо окремих видів власного капіталу підприємства; відображення в обліку їх формування, відповідно змінам що відбуваються в процесі господарської діяльності;

4) мотиваційну – встановлення та оцінка взаємозв'язку між вкладеними частками на формування власного капіталу.

Методичні рекомендації до виконання завдань

Економічна сутність власного капіталу

Сучасні непрості умови функціонування вітчизняних підприємств призводять до виникнення проблем пов'язаних із забезпеченням стабільності та стійкості їх роботи. Власний капітал підприємства є головною складовою його загального потенціалу. Структура і динаміка власного капіталу є одним із найважливіших показників, що визначає фінансовий стан підприємства.

Інформація, необхідна для ефективного управління власним капіталом підприємства, акумулюється системою бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Повне розкриття інформації про формування і використання власного капіталу сприятиме підвищенню достовірності інформації, необхідної для ухвалення управлінських рішень, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємства.

Протягом останніх років внесені певні зміни в порядок відображення в обліку власного капіталу підприємства в обліку і звітності, які спрямовані на наближення НП(С)БО до МСФЗ. Це потребує детального аналізу і оцінювання змін, що відбулися в обліку, виділення існуючих проблем обліку та пошуку шляхів удосконалення обліку власного капіталу підприємства.

Перш ніж розглянути особливості методології обліку власного капіталу, необхідно визначити сутність цієї економічної категорії. Існують різні підходи до визначення поняття "власний капітал".

В історичному сенсі загальноприйнято виділяти основні підходи до тлумачення економічної сутності капіталу:

1) капітал як грошовий фактор – гроші є основним чинником виробництва, фундаментом економічного прогнозування і головним інструментом економічної політики держави. Найвідоміші прихильники цієї концепції – Т. Мен, Ф. Кене, У. Стаффорд, А. Монкретьєн, В. Мірабо;

2) капітал як матеріально речовинний ресурс. Із цієї точки зору капітал – це цінності та послуги, за допомогою яких створюється новий дохід. Макроекономічна природа капіталу проявляється у вигляді фінансово-грошового сектора економіки. В основі цієї концепції лежать погляди А. Сміта, Д. Рікардо, Ст. Мілля, Ж-Б. Сея, А. Маршала, Р. Хікса, Дж. Кейнса;

3) капітал як виробничі відносини (відносини, які витікають із монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців і відсутність таких у робітників). До прибічників цього підходу можна віднести К. Маркса, Ф. Енгельса, М. Фрідмена, П. Лоффера, Е. Хансена, Дж. Робінсона.

У сучасному суспільстві представники західної економічної школи трактують капітал як "блага довготривалого використання, що створені людиною для виробництва інших товарів і послуг". Таке визначення капіталу є загальною основою для різних понять, використаних у вжитку і в економічній літературі.

У табл. 1 подано основні підходи до визначення категорії "власний капітал".

Таблиця 1

Визначення категорії "власний капітал"

Автор	Визначення
1	2
Бутинець Ф. Ф. [1, с. 742]	Власний капітал – загальна вартість засобів підприємства, які належать йому на правах власності та використовуються ним для формування його активів
Вівчар О. Й. [2, с. 146]	Власний капітал – сукупність власних фінансових ресурсів підприємства, відображена в першому розділі пасиву бухгалтерського балансу, що знаходиться в електронній (статутний капітал, додатковий капітал, резервний фонд) та нефондовій (нерозподілений прибуток) формах і належить йому на правах власності, господарського ведення і повного розпорядження
Голов С. Ф. [3, с. 803]	Власний капітал формується акціями, тобто коштами інвесторів (власників) в обмін на реалізовані їм акції
Городня Т. А. [4, с. 250]	Власний капітал – нагромадження шляхом збереження запасу економічних благ у формі грошових коштів та реальних капітальних товарів, що залучається його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і чинник виробництва з метою отримання доходу, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане із чинниками часу, ризику і ліквідності
Сопко В. В. [7, с. 85]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку проведення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з уже оподаткованого прибутку
Терещенко О. О. [8, с. 13]	Власний капітал – сальдо між загальною сумою активів та позичковим капіталом

1	2
Чебанова Н. В., Василенко Ю. А. [10, с. 537]	Власний капітал – власні джерела фінансування підприємства, які без зазначення строку повернення внесені його засновниками (учасниками), або суми реінвестованого чистого прибутку, нагромаджені протягом строку існування підприємства, а також дарчий капітал
Ткаченко Н. М. [9, с. 623]	Власний капітал – це власні джерела підприємства, які без визначення строку повернення внесені засновниками або залишені ними на підприємстві з оподаткованого прибутку

Усі зазначені вище підходи до тлумачення сутності власного капіталу характеризують його з різних сторін: призначення, джерел формування, складових частин та напрямків використання. Узагальнюючи наведені визначення можна сформулювати наступне поняття: власний капітал – це власні джерела підприємства, внесені його засновниками або суми реінвестованого чистого прибутку, які використовуються для формування активів підприємства у грошовій або матеріальній формах.

Основні види власного капіталу відповідно до норм НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" подано на рис. 1.

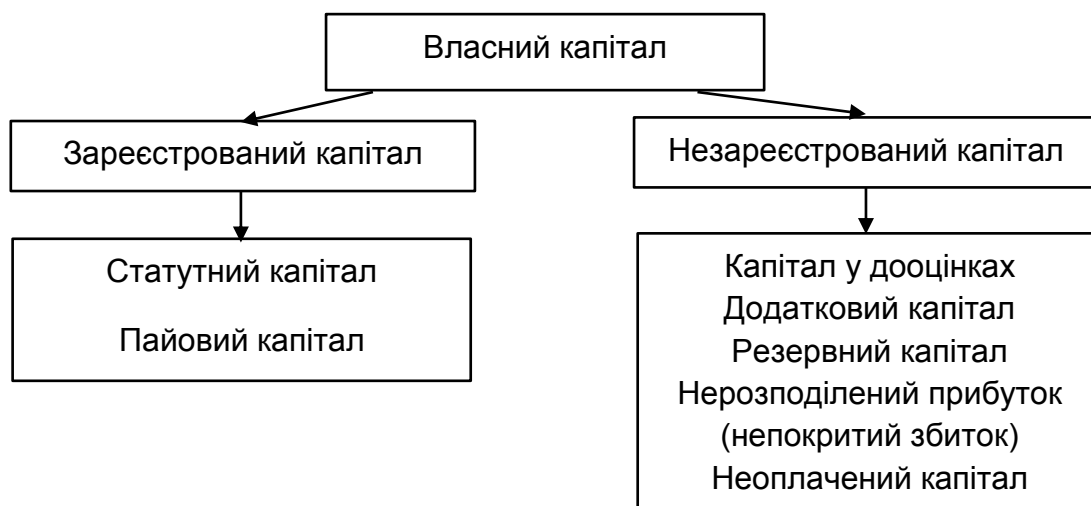

Рис. 1. Види власного капіталу

Таким чином із рис. 1 видно, що власний капітал є однією із істотних складових під час визначення характеристики фінансового стану суб'єкта господарювання.

Методологічні основи обліку власного капіталу

Методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про власний капітал і розкриття інформації у фінансовій звітності визначаються НП(С)БУ 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності", норми якого стосуються підприємств, організацій і інших юридичних осіб усіх форм власності (крім банків і бюджетних установ).

Під час організації обліку власного капіталу необхідно враховувати наступні чинники: форму власності; організаційно-правову форму господарювання; кількість засновників.

Основні положення про облік стосовно власного капіталу вказуються в наказі про облікову політику. До них, перш за все належать:

1) перелік положень (стандартів) бухгалтерського обліку, якими керується підприємство при веденні обліку власного капіталу;

2) номенклатура робочих бухгалтерських рахунків, а також побудова відповідних аналітичних рахунків з обліку власного капіталу;

3) порядок збільшення статутного капіталу та порядок проведення оцінки внесків;

4) порядок розподілу чистому прибутку;

5) порядок утворення, обліку та використання резервного капіталу, крім випадків, коли він утворюється в порядку, встановленому законодавством;

6) встановлення порядку вибуття учасників і визначення розміру частки додаткового капіталу, що належить їм.

Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після відрахування його зобов'язань.

Для правильної організації бухгалтерського обліку власного капіталу необхідно насамперед його чітко класифікувати:

зареєстрований (пайовий) капітал – зафіксована в установчих документах загальна вартість активів та іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу;

капітал у дооцінках – про дооцінки (уцінки) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються у складі власного капіталу і розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід);

додатковий вкладений капітал (для акціонерних товариств) – сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість;

інший додатковий капітал – вартість активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших юридичних або фізичних осіб та інші види додаткового капіталу;

резервний капітал – сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства;

нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – сума прибутку, який реінвестований у підприємство, або сума непокритого збитку. Сума непокритого збитку віднімається під час визначення підсумку власного капіталу;

неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками в статутний капітал. Ця сума віднімається під час визначення підсумку власного капіталу;

вилучений капітал (для господарських товариств) – фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників. Сума вилученого капіталу підлягає відрахуванню під час визначення підсумку власного капіталу.

Облік зареєстрованого (пайового) капіталу

Як зазначалося, кожен із видів капіталу виконує свої притаманні лише йому функції. Так, зареєстрований (пайовий) капітал характеризує величину статутного або пайового чи іншого зареєстрованого капіталу.

Насамперед визначимо термін **статутний** капітал. Відповідно до законодавчих документів статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства.

У якості внесків можуть бути гроші, будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності, цінні папери, права користування землею, водою та іншими природними ресурсами, будинками, спорудами, устаткуванням, а також інші майнові права (зокрема на інтелектуальну власність). Внесок, оцінений у гривнях, складає частку засновника в статутному капіталі.

Зазвичай розмір статутного капіталу затверджують у гривнях, як готівкою так і у безготівковому вигляді. Окрім того, одержання наявного грошового внеску не вимагає застосування реєстратора розрахункових операцій, оскільки така операція безпосередньо не пов'язана з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг) або іншого майна та не є розрахунковою. Оформляють одержання наявних коштів прибутковим касовим ордером.

На ці операції поширюються вимоги стосовно обмеження розрахунків протягом одного дня по одному або декільком платіжним документам, зокрема з фізичними особами – у розмірі до 50 000 грн включно. Також можливо вносити гроші в касу частинами – у сумі, що не перевищує 50 000 грн на день, або ж відразу на поточний рахунок.

Разом із тим засновники можуть ухвалити рішення щодо внесення іноземної валюти в статутний капітал. Кошти, що надійшли для здійснення іноземної інвестиції, в даному випадку звільняються від обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку. Вони, як внесок до статутного капіталу у вигляді валютних коштів від нерезидента, перш за все зараховуються на розподільчий рахунок, а в подальшому на поточний рахунок суб'єкта господарювання. Отриманий внесок до статутного капіталу оцінюється і фіксується у статутних документах у грошовій одиниці України за курсом Національного банку та в подальшому не переоцінюється у зв'язку зі зміною курсу іноземної валюти. Курсові різниці, що виникають внаслідок перерахування зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються в складі додаткового капіталу у відповідності до п. 8 П(С)БУ 21 "Вплив змін валютних курсів". У подальшому їх обліковують на окремому субрахунку додаткового капіталу і не включають у показник іншого сукупного доходу (адже вони не впливають на обсяги доходів та витрат), вони також не відносяться до накопичених курсових різниць.

Під час державної реєстрації статуту виникає необхідність фіксації цієї події та одночасного відображення виникаючих зобов'язань засновників сформувати такий статутний капітал у гривневому еквіваленті. Крім того, слід зазначити, що під час формування внесків у статутний капітал майном або майновими правами, необхідно враховувати вимоги Податкового кодексу. Адже, якщо внески здійснюються у вигляді товарно-матеріальних цінностей, то вони оподатковуються податком на додану вартість.

У той же час, під час проведення операції за внеском товарно-матеріальних цінностей у статутний капітал, отримувач, за умови що є платником податку, має право на податковий кредит.

Наприклад, внесення до статутного капіталу торгової марки та права на користування приміщенням буде відображено кореспонденцією рахунків, наведеною в табл. 2.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків по відображенню внесків до статутного капіталу

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків	
	Дебет	Кредит
Зареєстровано статутний капітал на суму внесків усіх учасників	46	401
Отримано від учасника внесок у вигляді торгової марки як майнового права	154	46
Відображено податковий кредит по ПДВ (якщо податкова накладна зареєстрована в ЄРПН)	641/ПДВ	46
Проведено оплату за переоформлення права	377	311
Витрати з переоформлення зараховано до первісної вартості НМА	154	377
Об'єкт введено в експлуатацію	123	154
Отримано від засновника внесок до статутного капіталу у вигляді права користування приміщенням	39	46
Відображено суму ПДВ	644	46
Визнано витратами поточного періоду право користування приміщенням в поточному періоді	92	39
Відображено податковий кредит із ПДВ	641/ПДВ	644

Водночас заборонено вносити до статутного капіталу бюджетні кошти, кошти, отримані в кредит і під заставу, векселі, майно державних (комунальних) підприємств, яку відповідно до закону або рішення органа місцевого самоврядування не підлягає приватизації, майно, що перебуває в оперативному управлінні бюджетних установ (якщо інше не передбачене законом).

Якщо розглянути акціонерне товариство, то воно має статутний капітал, розділений на певну кількість акцій однакової номінальної вартості. Розмір статутного капіталу акціонерного товариства не може бути

менше 1 250 розмірів мінімальних заробітних плат. У грошовому вимірі в 2019 році він складає 5 216 250 грн. Для обліку операцій із статутним капіталом у податковому законодавстві введено таке поняття, як корпоративні права.

Такі корпоративні права визначають право власності на статутний капітал або частку в статутному капіталі товариства, яке в цьому випадку називають емітентом корпоративних прав.

Якщо говорити про акціонерне товариство, то майнові права його учасника засвідчує пайовий цінний папір – **акція**. Акція має номінальну вартість, установлену в національній валюті. Номінальна її вартість визначає частку в статутному капіталі, що належить власникові акції.

Акціонерні товариства мають право випускати прості й привілейовані іменні акції. Причому вартість привілейованих акцій не може перевищувати 25 % суми зареєстрованого статутного капіталу.

Стосовно повного, командитного товариств, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю, то розміри їхніх статутних капіталів законодавством не обмежуються.

Для приватних підприємств розмір статутного фонду не встановлено. Учасники і засновники товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) відповідають за боргами товариства в межах їх внеску (частки) у статутному капіталі; акціонери – у межах належних їм акцій.

Бухгалтерський облік статутного капіталу починається з дня реєстрації підприємства (тобто статуту) у державному реєстрі та припиняється (закінчується) днем вибуття підприємства з державного реєстру внаслідок припинення діяльності, банкрутства, припинення терміну дії тощо.

Бухгалтерський облік статутного капіталу здійснюється на рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал".

Рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" призначений для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства та установчих документів, а також внесків в оголошений, але ще не зареєстрований статутний капітал.

За кредитом рахунку 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" відображається збільшення зареєстрованого та пайового капіталу, а також надходження внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Рахунок 40 має

такі субрахунки: 401 "Статутний капітал", 402 "Пайовий капітал", 403 "Інший зареєстрований капітал", 404 "Внески до незареєстрованого статутного капіталу".

На субрахунок 401 "Статутний капітал" відображається статутний капітал господарських товариств, державних і комунальних підприємств. За кредитом субрахунку 401 відображається збільшення статутного капіталу, за дебетом – його зменшення (вилучення). Сальдо на цьому субрахунку повинне відповідати розміру статутного капіталу, який зафіксовано в установчих документах підприємства. Аналітичний облік статутного капіталу ведеться за видами капіталу за кожним засновником, учасником, акціонером.

Записи за згаданим субрахунком виконуються лише у випадку збільшення або зменшення статутного капіталу, які відбуваються в установленому чинним законодавством порядку, але тільки після внесення відповідних змін до установчих документів, тобто перереєстрації статутного капіталу.

Після державної реєстрації підприємства його статутний капітал у формі внесків учасників, які передбачені установчими документами, (наприклад, у сумі виконаної підписки на акції в акціонерному товаристві), відображається за кредитом субрахунку 401 "Статутний капітал" у кореспонденції:

1) в одноосібного власника – з рахунками обліку грошових коштів та інших цінностей (активів);

2) у товариствах – з рахунком 46 "Неоплачений капітал".

Фактичні надходження власників проводяться за кредитом рахунку 46 "Неоплачений капітал" у кореспонденції з рахунками обліку грошових коштів та інших цінностей (активів), або зобов'язань (пасивів).

Згідно із чинним законодавством підприємство (колективне, акціонерне товариство тощо) може змінювати (збільшувати або зменшувати) розмір статутного капіталу.

Збільшувати статутний капітал можна тільки після повної оплати всіх раніше випущених акцій, встановлених внесків.

Основні способи збільшення статутного капіталу можуть бути такими: додаткові внески засновників;

випуск і реалізація нових акцій у встановленому чинним законодавством порядку;

збільшення номінальної вартості випущених акцій.

Приклад 1. Засновниками ТОВ є двоє учасників (юридична та фізична особи). Ними було прийнято рішення про збільшення статутного капіталу за рахунок додаткових внесків учасників.

На момент ухвалення рішення розмір статутного капіталу ТОВ становить 100 000 грн. Частки учасників у статутному капіталі на момент ухвалення рішення становлять:

юридичної особи – 95 %, або 95 000 грн (100 000 грн × 95 %);

фізичної особи – 5 %, або 5 000 грн (100 000 грн × 5 %).

Загальними зборами учасників прийнято рішення збільшити статутний капітал на 80 000 грн. Згідно із протоколом зборів додаткові внески до статутного капіталу повинні бути здійснені коштами протягом двох місяців із дати реєстрації змін до статуту ТОВ. Водночас частки учасників не змінюються.

Визначимо розмір додаткового внеску кожного учасника. Він становить:

юридичної особи – 76 000 грн (80 000 грн × 95 %);

фізичної особи – 4 000 грн (80 000 грн × 5 %).

В обліку ТОВ ці операції відображаються господарськими операціями (табл. 3).

Таблиця 3

Кореспонденція рахунків по відображенню додаткових внесків до статутного капіталу

Зміст господарських операцій	Первинні документи	Кореспонденції рахунків		Суми, грн
		Дебет	Кредит	
Відображено заборгованість учасників ТОВ за додатковими внесками у СК:	Протокол зборів засновників, зареєстровані зміни до статуту, виписка банку			
юридичної особи		46	401	76 000
фізичної особи		46	401	4 000
Проведено додаткові внески:				
юридичною особою на поточний рахунок у банку	Виписка банку	311	46	76 000
фізичною особою у касу підприємства	Прибутковий касовий ордер	301	46	4 000

Збільшення статутного капіталу може відбуватися і шляхом внесення активів новим членом товариства, або шляхом реінвестиції дивідендів.

Розмір статутного капіталу може бути також і зменшений. Основні шляхи зменшення статутного капіталу можуть бути такими:

вилучення власного капіталу;

зменшення загальної вартості акцій;

анулювання акцій, які викуплені товариством в акціонерів. Рішення про зміну розміру статутного капіталу набирає чинності лише з моменту внесення цих змін до державного реєстру.

Зборами акціонерів може бути ухвалено рішення про зміни статутного капіталу.

Статутний капітал товариства збільшується шляхом підвищення номінальної вартості акцій або розміщення додаткових акцій існуючої номінальної вартості в порядку, встановленому Державною національною комісією із цінних паперів та фондовому ринку.

Акціонерне товариство має право збільшувати статутний капітал після реєстрації звітів про результати розміщення всіх попередніх випусків акцій.

Статутний капітал акціонерного товариства зменшується в порядку, встановленому Державною національною комісією із цінних паперів та фондовому ринку, шляхом зменшення номінальної вартості акцій або шляхом анулювання раніше викуплених товариством акцій і зменшення їх загальної кількості, якщо це передбачене статутом товариства.

Після ухвалення рішення про зменшення статутного капіталу акціонерного товариства виконавчий орган протягом 30 днів повинен письмово повідомити кожного кредитора, вимоги якого до акціонерного товариства не забезпечені заставою, гарантією або дорученням, про таке рішення.

На субрахунку 402 ведеться облік пайового капіталу. На ньому відображається та узагальнюється інформація про суми пайових внесків членів споживчих товариств, колективного сільськогосподарського підприємства, житлово-будівельного кооперативу, кредитної спілки та інших підприємств, що передбачені установчими документами.

Пайовий капітал – це сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-

фінансової діяльності. Колективні сільськогосподарські підприємства (КСП) на субрахунку 402 "Пайовий капітал" обліковують частину вартості майна, яка була розпайована між його членами, а також зростання (зменшення) вартості майна протягом діяльності підприємства.

Згідно із законом про кооперацію сільськогосподарські, промислові, споживчі та інші кооперативи мають право об'єднувати фізичних осіб, у яких з кооперативом можуть бути наступні майнові відносини:

члени кооперативу не відповідають за справи кооперативу своїм майном і належним їм доходом, заробітком;

згідно зі статутом член кооперативу вносити свій пай як грошми (готівкою), так і майном, залежно від статутних вимог.

Пайові зобов'язання повинні бути виконані в межах частки (від дня реєстрації статуту). З отриманого доходу члени кооперативу мають право на частку, яка за рішенням загальних зборів може приєднуватися до статутного капіталу, про що членові кооперативу має бути надано відповідне підтвердження.

Аналітичний облік за субрахунком 402 "Пайовий капітал" ведеться за видами капіталу. В іншому методика обліку пайового капіталу аналогічна обліку статутного капіталу.

На субрахунку 403 "Інший зареєстрований капітал" відображається зареєстрований капітал інших підприємств, зокрема, приватних підприємств, формування якого передбачено в установчих документах.

На субрахунку 404 "Внески в незареєстрований статутний капітал" відображаються внески, які надходять для формування статутного капіталу, зокрема акціонерного товариства, після його оголошення й до реєстрації відповідних змін в установчих документах. Сальдо субрахунку 404 після реєстрації статутного капіталу в установленому порядку списується в кореспонденції з кредитом субрахунку 401 "Статутний капітал", а у випадку, якщо підприємству відмовлено в реєстрації статутного капіталу, у кореспонденції з дебетом субрахунку 404 відображаються операції з повернення активів, які надходили як внески.

Наприклад, покажемо використання рахунку 404 у випадку коли статут ще зареєстровано, а засновники вносять свою частку. В обліку це буде відображено бухгалтерськими проводками, наведеними в табл. 4.

Синтетичний облік (за кредитом рахунку 40) відображають у Журналі 7.

**Кореспонденція рахунків із відображення в обліку внесків
у незареєстрований капітал**

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденції рахунків	
		Дебет	Кредит
Оприбутковано:			
грошові кошти	Виписка банку	311	404
основні засоби	Акт типової форми № ОЗ-1	104	404
сировину	Накладні типової форми № М-11, № М-4	201	404
Зареєстровані корпоративні права	Акт приймання-передачі корпоративних прав	14	404
Зареєстровано статут	Статут, виписка із Єдиного державного реєстру юридичних і фізичних осіб – підприємців	46	401
Погашені зобов'язання засновників по внеску до статутного капіталу	Бухгалтерська довідка	404	46

Облік капіталу в дооцінках

Рахунок 41 "Капітал у дооцінках" призначений для обліку та узагальнення інформації про дооцінку (уцінку) необоротних активів і фінансових інструментів, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються в складі власного капіталу й розкриваються у звіті про фінансові результати (звіті про сукупний дохід). Залишок на цьому рахунку зменшується в разі уцінки та вибуття зазначених активів, зменшення їх корисності тощо.

Рахунок 41 "Капітал у дооцінках" має такі субрахунки:

- 411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів";
- 412 "Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів";
- 413 "Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів";
- 414 "Інший капітал у дооцінках".

На субрахунку 411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів" узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів основних засобів, уцінки таких об'єктів у межах раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 412 "Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів" узагальнюється інформація про дооцінки об'єктів нематеріальних активів, уцінки таких об'єктів у межах торб раніше проведених дооцінок, віднесення сум дооцінки до нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 413 "Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів" узагальнюється інформація про зміну балансової вартості об'єкта хеджування при значенні коефіцієнта ефективності хеджування грошових потоків у межах, визначених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та віднесення сум до первісної вартості фінансових активів чи фінансових зобов'язань або до складу інших доходів (витрат).

На субрахунку 414 "Інший капітал у дооцінках" узагальнюється інформація про інший капітал у дооцінках, не відображений на інших субрахунках. Синтетичний облік (кредит рахунку 41) ведеться в Журналі 7.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних коштів включається до складу капіталу, а сума уцінки – до складу видатків.

Підприємство має право здійснити переоцінку необоротних активів, якщо їх залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої. Водночас оцінку майна для цілей бухгалтерської переоцінки має проводити суб'єкт оціночної діяльності (рис. 2).

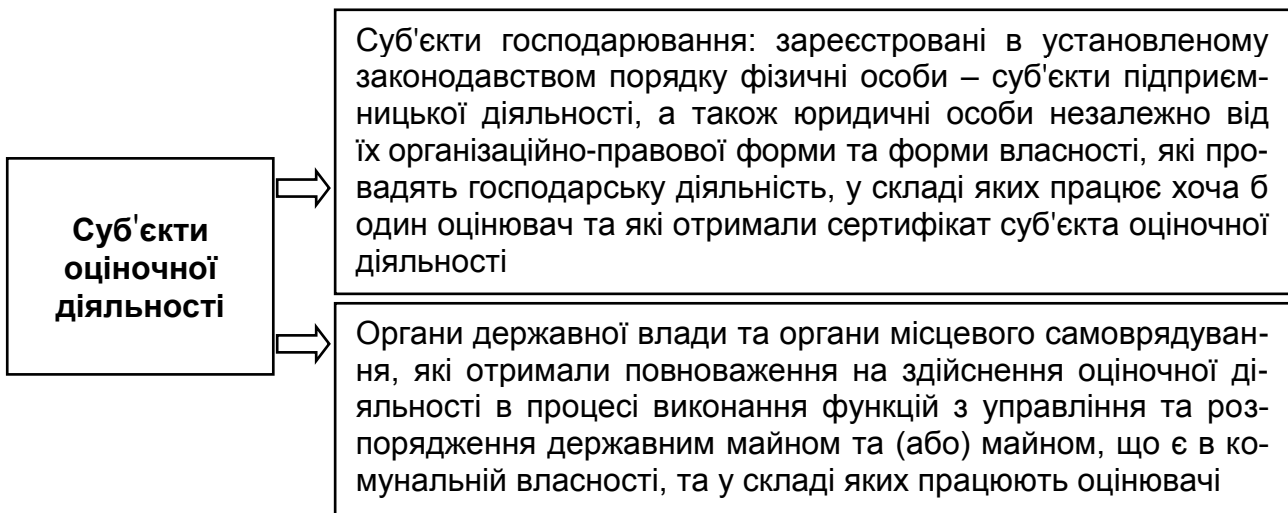

Рис. 2. Суб'єкти оціночної діяльності

Після того, як справедлива вартість необоротних активів відома, необхідно розрахувати переоцінену вартість та переоцінену суму зносу

об'єкта необоротних активів. Їх визначають множенням, відповідно, первісної вартості і суми зносу на індекс переоцінки. Індекс переоцінки (I_p) розраховують шляхом ділення справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість (рис. 3).

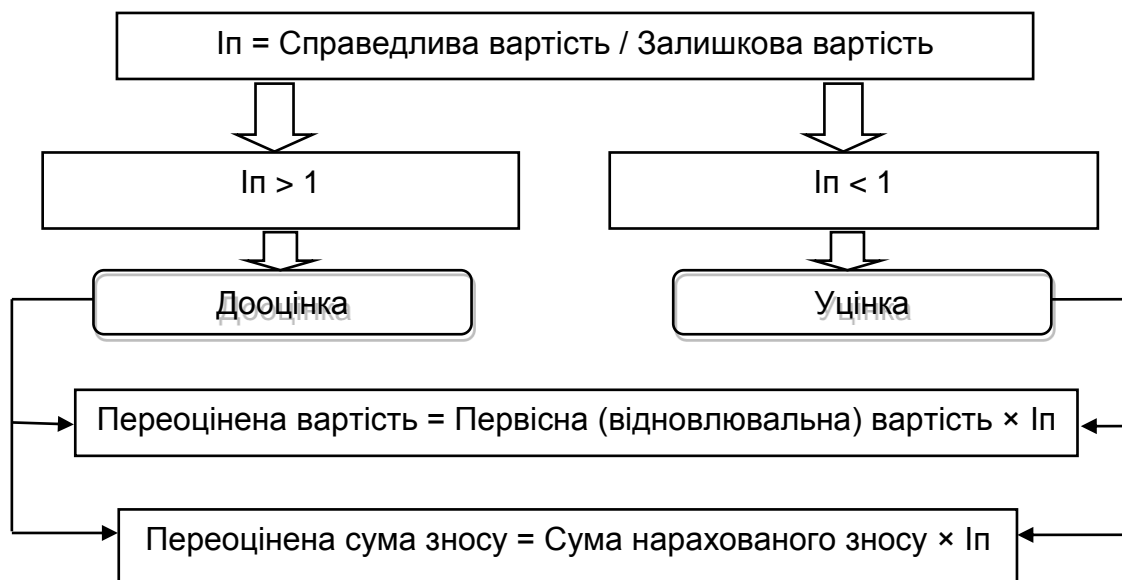

Рис. 3. Види і порядок розрахунку переоцінки

Після цих розрахунків слід обчислити суми дооцінки (уцінки) первісної вартості та суми дооцінки (уцінки) зносу. Для цього необхідно порівняти первісну вартість об'єкта необоротних активів до проведення переоцінки з його переоціненою вартістю, а також порівняти суму амортизації, нарахованої на відповідний об'єкт, із сумою амортизації після переоцінки.

У табл. 5 наведено кореспонденцію рахунків з відображення переоцінки основних засобів.

Таблиця 5

Господарські операції з переоцінки основних засобів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
1	2	3
<i>Перша дооцінка основного засобу</i>		
Дооцінено залишкову вартість	10	411
Дооцінено суму зносу	10	131

1	2	3
<i>Перша уцінка основного засобу</i>		
Уцінено залишкову вартість	975	10
Уцінено суму зносу	131	10
<i>Дооцінка основного засобу, який раніше був уцінений</i>		
Дооцінено залишкову вартість на суму попередньої уцінки	10	746
Дооцінено залишкову вартість на суму, що перевищує попередню уцінку	10	411
Дооцінено суму зносу	10	131
<i>Уцінка основного засобу, який раніше був дооцінений</i>		
Уцінено залишкову вартість на суму попередньої дооцінки	411	10
Уцінено залишкову вартість на суму, що перевищує попередню дооцінку	975	10
Уцінено суму зносу	131	10

Приклад 3. Первісна вартість об'єкта основних засобів 20 000 грн. Сума нарахованого зносу 4 000 грн. Справедлива вартість 24 000 грн. Проведена дооцінка об'єкта основних коштів.

Залишкова вартість об'єкта основних засобів: $20\,000 - 4\,000 = 16\,000$ грн.

Індекс переоцінки визначають за формулою 1:

$$24\,000 / 16\,000 = 1,5.$$

Операції з відображення в обліку переоцінки основних коштів наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Господарські операції з обліку переоцінки основних засобів

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків		Суми, грн
	Дебет	Кредит	
Відображено суму дооцінки об'єкта основних засобів ($20\,000 \times 1,5 - 20\,000$)	10	411	10 000
Відображено суму дооцінки зносу об'єкта основних засобів ($4\,000 \times 1,5 - 4\,000$)	411	131	2 000

Якщо буде зроблена уцінка первісної вартості об'єкта основних коштів у межах попередньої дооцінки, то буде складено бухгалтерську проводку:

Дебет рах. 411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів";

Кредит рах. 10 "Основні засоби".

Під час проведення дооцінки первісної вартості раніше уцінених основних засобів, у сумі перевищення попередніх уцінок, на суму перевищення складають бухгалтерські проводки:

Дебет рах. 10 "Основні засоби";

Кредит рах. 411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів".

Списання капіталу, сформованого в результаті дооцінок при вибутті основних засобів відображається бухгалтерською проводкою:

Дебет рах. 411 "Дооцінка (уцінка) основних засобів";

Кредит рах. 441 "Нерозподілений прибуток".

Під час вибуття об'єктів основних коштів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумами попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних коштів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу.

Облік додаткового капіталу

Додатковий капітал поділяють на додатковий вкладений капітал і додатковий капітал не вкладений.

Додатковий вкладений капітал – це сума, на яку вартість проданих випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість.

Додатковий капітал не вкладений – це сума вартості активів безкоштовно отриманих підприємством від інших фізичних або юридичних осіб та інші види додаткового капіталу (санація тощо).

Рахунок 42 "Додатковий капітал" призначений для узагальнення інформації про суми, на які вартість реалізації випущених акцій перевищує їхню номінальну вартість, а також про вартість необоротних активів, безкоштовно отриманих підприємством від інших осіб, та інші види додаткового капіталу.

За кредитом рахунку 42 "Додатковий капітал" відображається збільшення додаткового капіталу, за дебетом – його зменшення.

Рахунок 42 "Додатковий капітал" має такі субрахунки:

421 "Емісійний дохід";

422 "Інший вкладений капітал";

423 "Накопичені курсові різниці";

424 "Безкоштовно одержані необоротні активи";

425 "Інший додатковий капітал".

На субрахунку 421 "Емісійний дохід" відображається прибуток (збиток) від продаж, випуску або анулювання інструментів власного капіталу. Сума перевищення збитку від зазначених операцій над залишком емісійного доходу відображається за дебетом рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)".

Припустимо, що для формування статутного капіталу акціонерним товариством було випущено 5 000 акцій номінальною вартістю 50 грн. Водночас ціна реалізації акцій склала 55 грн за одну акцію. Таким чином, сума емісійного доходу складі: $(55 - 50) \times 5\,000 = 25\,000$ грн.

Накопичений акціонерним товариством емісійний дохід може бути джерелом:

для покриття різниці між викупною вартістю акцій і номінальною, у випадку якщо ціна, за якою акції були викуплені, перевищує ціну акції, за якою вона потім була продана;

для покриття різниці між викупною й номінальною вартістю анульованих акцій, у випадку якщо ціна акцій, за якою вони були викуплені, перевищує номінальну вартість анульованих акцій.

На субрахунку 422 "Інший вкладений капітал" обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, який перевищує статутний капітал, інші внески та інше без рішень про зміни розміру статутного капіталу.

На субрахунку 423 "Накопичені курсові різниці" узагальнюється інформація про курсові різниці, які відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку відображаються в складі власного капіталу та визнаються в іншому сукупному доході.

На субрахунку 424 "Безкоштовно одержані необоротні активи" відображається вартість необоротних активів, безоплатно одержаних підприємством від інших осіб. Залишок додаткового капіталу на цьому субрахунку зменшується на суму визнаного доходу протягом рядок корисного використання безоплатно одержаних об'єктів необоротних активів (крім землі) і під час вибуття таких активів і землі.

На субрахунку 425 "Інший додатковий капітал" обліковують інші види додаткового капіталу, які не можуть бути включені до наведених субрахунків.

Приклад 4. У звітному періоді товариство з обмеженою відповідальністю отримало:

100 000 грн від одного з учасників як додатковий внесок до статутного капіталу. Однак до моменту отримання даної суми не було зареєстроване відповідне збільшення статутного капіталу. Тому зазначена сума була визнана безповоротною фінансовою допомогою від учасника та включена до складу додаткового капіталу;

безоплатно – комп'ютерний монітор справедливою вартістю 7 000 грн. Крім того, на дату балансу була визначена курсова різниця на суму дебіторської заборгованості дочірнього підприємства ТОВ, яке знаходиться та веде господарську діяльність за межами України. Сума курсової різниці – 12 500 грн.

У бухгалтерському обліку ТОВ ці операції відображаються кореспонденцією рахунків (табл. 7).

Таблиця 7

Господарські операції з обліку додаткового капіталу

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденції рахунків		Суми, грн
		Дебет	Кредит	
Отримано від учасника додатковий внесок до статутного капіталу	Виписка банку	311	422	100 000
Оприбутковано безоплатно отриманий комп'ютерний монітор	Акт типової форми № ОЗ-1	104	424	7 000
Нараховано курсову різницю на суму заборгованості закордонного дочірнього підприємства	Бухгалтерська довідка	362	423	12 500

Синтетичний облік (за кредитом рахунку 43) ведеться в Журналі 7.

Облік резервного капіталу

Резервний капітал – це такий вид власного капіталу, який не зареєстрований у складі статутного капіталу. Цей капітал може утворюватися за рахунок результатів діяльності.

Основні джерела резервного капіталу наступні:

додатковий капітал;

нерозподілений прибуток.

Для господарських товариств, створених відповідно до Закону України "Про господарські товариства", обов'язковість та мінімальний розмір резервного капіталу відповідають ст. 14 цього Закону, де зазначено, що в товаристві створюється резервний фонд у розмірі, встановленому установчими документами, але не менше 25 % статутного капіталу. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду таких товариств не може бути меншим 5 % суми чистого прибутку товариства за рік.

Акціонерне товариство має право формувати резервний капітал у розмірі не менше ніж 15 % статутного капіталу, якщо інше не визначене статутом товариства. Резервний капітал формується шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку товариства або за рахунок нерозподіленого прибутку. До досягнення встановленого статутом розміру резервного капіталу розмір щорічних відрахувань не може бути меншим ніж 5 % суми чистого прибутку товариства за рік.

Резервний капітал створюється для покриття збитків товариства, а також для збільшення статутного капіталу, виплати дивідендів за привілейованими акціями, погашення заборгованості у випадку ліквідації товариства й т. д.

Для обліку господарських операцій та узагальнення інформації про наявність і рух резервного капіталу підприємства призначено балансовий рахунок 43 "Резервний капітал". За кредитом даного рахунку відображається створення резервів, а за дебетом – їх використання. Сальдо рахунку 43 відображає залишок резервного капіталу на кінець звітного періоду.

Синтетичний облік (кредит рахунку 43) ведеться в Журналі 7. Аналітичний облік резервного капіталу ведеться за його видами та напрямками використання.

Приклад 5. За даними ТОВ "Ранок" станом на 31.12.18 р.:

резервний капітал – 100 000 грн;

збитки за цей рік – 10 000 грн.

Загальними зборами учасників прийнято рішення про направлення резервного капіталу на покриття збитків підприємства за 2018 рік. А 31.03.2019 р. один із учасників ТОВ подав заяву про вихід із товариства.

Загальними зборами учасників прийнято рішення придбати частку учасника, який виходить, за рахунок резервного капіталу без зменшення статутного капіталу. Сума виплати цьому склала 50 000 грн.

У бухгалтерському обліку ці господарські операції будуть відображені кореспонденцією рахунків (табл. 8).

Таблиця 8

Господарські операції з обліку резервного капіталу

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденції рахунків		Суми, грн
		Дебет	Кредит	
Станом на 31.12.2018 р. використано резервний капітал на покриття збитків	Протокол загальних зборів учасників	43	442	10 000
31.03.2019 р. відображено викуп частки учасника, який здійснюють за рахунок резервного капіталу	Протокол загальних зборів учасників	43	672	50 000
Виплачено кошти учаснику, який виходить з товариства	Виписка банку	672	311	50 000

Відомо, що виплати дивідендів на привілейовані акції повинні проводитися незалежно від результатів господарської діяльності підприємства. І в разі отримання збитку дивіденди можуть бути нараховані за рахунок резервного капіталу.

Приклад 6. Загальними зборами учасників публічного акціонерного товариства прийнято рішення про виплату дивідендів за 2018 рік за привілейованими акціями. Водночас за 2018 рік товариство отримало збиток – 15 000 грн. Сума дивідендів до виплати становить 100 000 грн., резервний капітал – 300 000 грн.

У бухгалтерському обліку підприємства ця операція відображається кореспонденцією рахунків:

Дебет рах. 43 "Резервний капітал";

Кредит рах. 671 "Розрахунки за нарахованими дивідендами".

А в разі ухвалення рішення власників підприємства про його само-ліквідацію списується резервний капітал:

Дебет рах. 43 "Резервний капітал";

Кредит рах. 441 "Нерозподілений прибуток".

Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)

Нерозподілений прибуток або непокритий збиток є складовою власного капіталу та формується за рахунок прибутку, який не був розподілений.

На рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" ведеться облік нерозподілених прибутків або непокритого збитку поточного й минулих років, а також використаного в поточному році прибутку.

За кредитом рахунку відображається збільшення прибутку від усіх видів діяльності, за дебетом – збитки та використання прибутку.

Рахунок 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" має такі субрахунки:

441 "Прибуток нерозподілений";

442 "Непокриті збитки";

443 "Прибуток, використаний у звітному періоді".

На субрахунку 441 "Прибуток нерозподілений" відображаються наявність та рух нерозподіленого прибутку.

На субрахунку 442 "Непокриті збитки" відображаються непокриті збитки. Їх списання здійснюють за рахунок нерозподіленого прибутку, резервного, пайового або додаткового капіталу тощо.

На субрахунку 443 "Прибуток, використаний у звітному періоді" відображаються розподіл прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахування в резервний капітал та інше використання прибутку в поточному періоді. Сальдо на цьому субрахунку наприкінці частки закривається в кореспонденції із субрахунками 441 та/або 442 з виведенням сальдо на одному із цих субрахунків.

Виправлення помилок за минулий рік, що виявлені в поточному році, відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" відображається кореспонденцією рахунку 44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)" з рахунками бухгалтерського обліку відповідних об'єктів класів 1 – 6.

Господарські операції по відображенню в обліку нерозподіленого прибутку наведено в табл. 9.

Господарські операції з обліку нерозподіленого прибутку

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків	
	Дебет	Кредит
Відображається збільшення статутного капіталу:		
на суму зареєстрованого збільшення статутного капіталу;	46	401
під час погашення заборгованості	443	46
Використаний прибуток на формування резервного капіталу	443	43
Використаний прибуток на покриття збитків минулих періодів	441	442
Відображається нарахування дивідендів	443	671
Нарахований авансовий внесок з податку на прибуток	981	641
Перерахований у бюджет авансовий внесок з податку на прибуток	641	311
Перераховані дивіденди юридичній особі	671	311
Виплачені з каси підприємства дивіденди фізичним особам	671	301
Списаний прибуток, використаний у звітному році	441	443

Облік вилученого капіталу

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії (або її частки), які викуплені акціонерним товариством у його акціонерів.

Акціонерне товариство має право за рішенням загальних зборів викупити в акціонерів акції за згодою власників цих акцій. Порядок реалізації цього права визначається в статуті товариства та/або рішенні загальних зборів. Рішенням загальних зборів обов'язково встановлюються:

- 1) порядок викупу, що включає максимальну кількість, тип та/або клас акцій, які викупувються;
- 2) термінів викупу;
- 3) ціна викупу (або порядок її визначення);
- 4) дії товариства щодо викуплених акцій (їх анулювання або продажів).

Термін викупу включає термін приймання письмових пропозицій акціонерів про продажів акцій та терміни сплати їх вартості. Термін викупу

акцій не може перевищувати одної частки. Письмова пропозиція акціонера про продаж акцій товариству не може бути відкликаною.

Ціна викупу акцій не може бути меншою за їхню ринкову вартість.

Оплата акцій, які викуповуються, здійснюється в грошовій формі.

Товариство зобов'язане придбавати акції в кожного акціонера, який приймає (акцептує) пропозицію (оферту) про викуп акцій, за ціною, вказаною в рішенні загальних зборів.

У разі, якщо загальними зборами ухвалено рішення про пропорційний викуп акцій, товариство надсилає кожному акціонеру письмове повідомлення про кількість акцій, які викуповуються, їхню ціну та термін викупу. Для товариства з кількістю акціонерів – власників простих акцій понад 1 000 осіб приймання пропозицій акціонерів про продажів товариству акцій здійснюється протягом не менше 30-ти денного терміну від дати надіслання акціонерам зазначеного повідомлення.

Загальні збори можуть ухвалити рішення щодо викупу визначеної кількості акцій певного типу та/або класу в окремих акціонерів за їхньою згодою. У такому випадку рішення повинне містити прізвища (найменування) акціонерів, у яких викуповуються акції, та кількість акцій певного типу та/або класу, які викуповуються в цих акціонерів.

Ціна продаж викуплених товариством акцій не може бути меншою за їх ринкову вартість.

Акціонерне товариство має право за рішенням наглядової ради викупити розміщені їм інші, крім акцій, цінні папери за згодою власників цих цінних паперів, якщо це передбачене статутом товариства та проспектом емісії таких цінних паперів.

Акціонерне товариство не має права ухвалювати рішення щодо викупу акцій, якщо:

1) на дату викупу акцій товариство має зобов'язання з обов'язкового викупу акцій;

2) товариство є неплатоспроможним або стане таким внаслідок викупу акцій;

3) власний капітал товариства є меншим, ніж сума його статутного капіталу, резервного капіталу та розміру перевищення ліквідаційної вартості привілейованих акцій над їхньою номінальною вартістю, або стане меншим внаслідок такого викупу.

Акціонерне товариство не має права здійснювати викуп розміщених ним простих акцій до повної виплати поточних дивідендів за привілейованими акціями.

Акціонерне товариство не має права здійснювати викуп розміщених ним привілейованих акцій до повної виплати поточних дивідендів за привілейованими акціями, власники яких мають переваги щодо черговості одержання дивідендів.

Акціонерне товариство не має права ухвалювати рішення, яке передбачає викуп акцій товариства без їх анулювання, якщо після викупу частка акцій товариства, які є в обігу, стане меншою ніж 80 % статутного капіталу.

Кожний акціонер – власник простих акцій товариства має право вимагати здійснення обов'язкового викупу акціонерним товариством належних йому простих акцій, якщо він зареєструвався для участі в загальних зборах і голосував проти ухвалення загальними зборами рішення про:

- 1) злиття, приєднання, розподіл, перетворення, виділ, зміну його типу товариства з публічного на приватне;
- 2) вчинення товариством значних правопорушень;
- 3) зміну розміру статутного капіталу.
- 4) відмову від використання переважного права акціонера на придбання акцій додаткової емісії в процесі їх розміщення.

Кожний акціонер – власник привілейованих акцій має право вимагати здійснення обов'язкового викупу товариством належних йому привілейованих акцій, якщо він зареєструвався для участі в загальних зборах і голосував проти ухвалення загальними зборами рішення про:

- 1) внесення змін до статуту товариства, якими передбачається розміщення нового класу привілейованих акцій, власники яких матимуть переваги щодо черговості одержання дивідендів або виплат під час ліквідації акціонерного товариства;
- 2) розширення обсягу прав акціонерів – власників розміщених привілейованих акцій, які мають переваги щодо черговості одержання дивідендів або виплат під час ліквідації акціонерного товариства.
- 3) відмову від використання переважного права акціонера на придбання акцій додаткової емісії в процесі їх розміщення.

Акціонерне товариство в цих випадках зобов'язане викупити належні акціонерів акції.

Перелік акціонерів, які мають право вимагати здійснення обов'язкового викупу належних їм акцій, складається на підставі переліку акціонерів, які зареєструвалися для участі в загальних зборах, на яких було ухвалено рішення, що стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій.

Ціна викупу акцій не може бути менше, ніж їх ринкова вартість.

Вона розраховується за станом на день, який передує дню розміщення у встановленому порядку повідомлення про скликання загальних зборів, на якому було ухвалено рішення, що стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій.

Договір між акціонерним товариством і акціонером про обов'язковий викуп товариством належних йому акцій укладається в письмовій формі.

Протягом 30 днів після ухвалення загальними зборами рішення, що стало підставою для вимоги обов'язкового викупу акцій, акціонер, який має намір реалізувати зазначене право, подає товариству письмову вимогу. У вимозі акціонера про обов'язковий викуп акцій повинні бути зазначені його прізвище (найменування), місце проживання (місцезнаходження), кількість, тип та/або клас акцій, обов'язкового викупу яких він вимагає.

Протягом 30 днів після отримання вимоги акціонера про обов'язковий викуп акцій товариство здійснює оплату вартості акцій за ціною викупу, зазначеною в повідомленні про право вимоги обов'язкового викупу акцій, які належати акціонерові.

Оплата акцій здійснюється в грошовій формі, якщо сторони в межах вищезгаданих строків не дійшли згоди щодо іншої форми оплати.

На рахунку 45 "Вилучений капітал" ведеться облік вилученого капіталу, у разі викупу власних акцій (часток) в акціонерів із метою їхнього перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо.

За дебетом рахунку 45 "Вилучений капітал" відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених господарським товариством у його учасників, за кредитом – вартість анульованих або перепроданих акцій (часток).

Рахунок 45 "Вилучений капітал" має такі субрахунки:

451 "Вилучені акції";

452 "Вилучені вклади й паї";

453 "Інший вилучений капітал".

Синтетичний облік за кредитом рахунку 45 відображається в Журналі 7.

Аналітичний облік вилученого капіталу ведеться за видами акцій (вкладів, паїв).

При відбитті в обліку господарських операцій по вилученому капіталу використовується кореспонденція рахунків, наведена в табл. 10.

Господарські операції з обліку вилученого капіталу

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків	
	Дебет	Кредит
Викуплені акції власної емісії по 3 грн	451	30,31
Повторний продаж викуплених акцій:		
1) при покупці по 3 грн продані по 5 грн:		
на суму придбання (по 3 грн)	30,31	451
на суму перевищення вартості продажу над вартістю придбання (5 грн – 3 грн) по 2 грн	30,31	425
2) при покупці по 3 грн продані по 2 грн:		
на суму придбання (по 2 грн)	30,31	451
на суму перевищення вартості придбання над вартістю продажу (3 грн – 2 грн) по 1 грн	421, 425 або 443	451
Анулювання викуплених акцій:		
1) ціна придбання акцій (5 грн) більше їхньої номінальної вартості (4 грн):		
на номінальну вартість (4 грн)	40	451
на суму перевищення ціни придбання над номінальною вартістю (1 грн)	421, 425 або 443	451
2) ціна придбання акцій (3 грн) менше їхньої номінальної вартості (4 грн)		
на вартість придбання (3 грн)	40	451
на суму перевищення номінальної вартості викуплених акцій над вартістю їхнього придбання (1 грн)	40	421

Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів

У господарській діяльності підприємства у зв'язку з подіями або операціями, які вже відбулися, можуть виникати умовні (потенційні) зобов'язання, за якими сума й час майбутніх платежів не визначені. Для забезпечення виплат із таких зобов'язань за рішенням підприємства створюються резерви за рахунок витрат основної (операційної) діяльності.

З метою правильного формування показників собівартості продукції (робіт, послуг) підприємство може створювати наступні резерви на:

- майбутню оплату відпусток працівникам;
- додаткове пенсійне забезпечення;
- проведення гарантійних ремонтів реалізованої продукції;
- покриття майбутніх витрат з ремонту предметів прокату;
- покриття виробничих витрат з підготовки робіт у зв'язку з сезонним характером виробництва та ін.

Сума резервів для покриття забезпечення майбутніх витрат і платежів визначається зі застосуванням попередніх аналітичних або експертних оцінок.

Так, щоб визначити суму створення резервів для забезпечення гарантійних зобов'язань із ремонту реалізованої продукції протягом гарантійного терміну її експлуатації, необхідно проаналізувати витрати для цих цілей у попередньому році. Визначити їх відсоткове відношення до обсягу реалізації готової продукції, ураховуючи наявний залишок невикористаного забезпечення на дату балансу.

Для створення забезпечення виплат чергових відпусток працівникам підприємства, попередньо визначається плановий відсоток відрахувань, шляхом розподілу річної планової суми на оплату відпусток на загальний плановий фонд оплати праці. Потім отриманий плановий відсоток щомісяця множать на фактично нараховану заробітну плату працівникам. До складу планового фонду оплати праці й фактично нарахованої заробітної плати слід ураховувати виплати й відрахування в соціальні фонди.

Забезпечення майбутніх витрат і платежів створюються тільки за умови коли є впевненість достовірної їх оцінки й імовірності зменшення економічних вигод у майбутньому в результаті їх погашення.

Забезпечення використовуються для відшкодування тільки тих витрат, для покриття яких вони були створені.

Залишок забезпечення переглядається на кожну дату балансу та в разі споживання може збільшуватися або зменшуватися.

Для узагальнення інформації про рух грошових коштів, спрямованих на створення забезпечення майбутніх витрат і платежів Планом рахунків передбачений балансовий рахунок 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів", який має наступні субрахунки:

471 "Забезпечення виплат відпусток";

472 "Додаткове пенсійне забезпечення";

- 473 "Забезпечення гарантійних зобов'язань";
- 474 "Забезпечення інших витрат і платежів";
- 475 "Забезпечення призового фонду (резерв виплат) ";
- 476 "Резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі в лотереї";
- 477 "Забезпечення матеріального заохочення";
- 478 "Забезпечення відновлення земельних ділянок".

За кредитом рахунку відображається нарахування забезпечень, за дебетом – його використання.

Синтетичний облік ведеться в Журналі 7. Аналітичні дані рахунку 47 "Забезпечення майбутніх витрат і платежів" відображаються у Відомості 7.3. У ньому міститься інформація за видами забезпечень, про наявність сум залишків на початок і кінець звітної місяця, сум оборотів за місяць і за період з початку року.

Для відбиття в бухгалтерському обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів використовуються бухгалтерські проводки, наведені в табл. 11.

Таблиця 11

Господарські операції з обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів

Зміст операції	Первинні документи	Кореспонденції рахунків	
		Дебет	Кредит
Сформовано забезпечення відпусток працівникам виробництва	Бухгалтерська довідка	23	471
Нараховано відпускні працівникам за рахунок раніше створеного резерву	Розрахунково-платіжна відомість	471	661
Створено забезпечення на проведення гарантійних ремонтів реалізованої продукції	Бухгалтерська довідка	93	473
Списано матеріали на проведення гарантійних ремонтів	Накладна	473	20
Створено резерв матеріального заохочення працівників виробництва	Бухгалтерська довідка	23	477
Здійснено нарахування матеріального заохочення	Розрахунково-платіжна відомість	477	661

Облік цільового фінансування і цільових надходжень

До цільового фінансування і цільових надходжень належати кошти, виділені за цільовим призначенням у розпорядження підприємства для здійснення відповідних заходів, не пов'язаних із формуванням власних обігових коштів.

Кошти цільового фінансування та цільових надходжень підприємства можуть отримувати у вигляді гуманітарної допомоги, субсидій, асигнувань із бюджету й позабюджетних фондів, цільових внесків юридичних і фізичних осіб на фінансування капітальних інвестицій, науково-дослідних робіт, соціального захисту громадян, на державне регулювання цін на продовольчі товари, медикаменти, паливо для населення, послуги житлово-комунального господарства тощо

Цільове фінансування та цільові надходження з державного бюджету регламентуються Законами України й відповідними урядовими постановами та нормативними документами.

Для бухгалтерського обліку наявності та рухів коштів цільового фінансування та цільових надходжень використовується балансовий рахунок 48 "Цільове фінансування й цільові надходження", за кредитом якого відображаються кошти цільового призначення, отримані як джерело фінансування певних заходів, за дебетом – використані суми за певними напрямками, визнання їх доходом, а також повернення невикористаних сум.

Синтетичний облік за рахунком 48 ведеться в Журналі 7. Аналітичний облік коштів цільового фінансування й цільових надходжень і витрат ведеться за їх призначенням та джерелам надходжень у регістрах бухгалтерського обліку, застосовуючи конторські книги, оборотні відомості, картки тощо.

Завдання до самостійної роботи

Завдання 1. Необхідно пов'язати наведені нижче терміни з їх визначеннями. Для цього проставити ліворуч від номера терміна відповідну літеру.

Дані для виконання наведені в табл. 12.

Терміни, які стосуються власного капіталу

Термін	Визначення
(1) Статутний капітал	Складається з емісійного доходу, отриманого від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість; накопичених курсових різниць; безкоштовно отриманих необоротних активів
(2) Резервний капітал	Фактична собівартість акцій власної емісії, викуплених товариством у своїх акціонерів
(3) Пайовий капітал	Прибуток, реінвестований у підприємство
(4) Нерозподілений прибуток	Сума заборгованості власників (учасників) за внесками в статутний капітал
(5) Неоплачений капітал	Сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності
(6) Додатковий капітал	Сума, зареєстрована в установчих документах як сукупність внесків засновників (учасників) підприємства
(7) Власний капітал	Сума, резервів, створених за рахунок нерозподіленого прибутку, відповідно до чинного законодавства або установчих документів
(8) Вилучений капітал	Загальна вартість засобів підприємства, які належати йому на правах власності й використовуються їм для формування його активів

Завдання 2. Необхідно скласти свідоцтво про реєстрацію випуску акцій (додаток А) та заяву на реєстрацію випуску акцій (додаток Б) на підставі наведених нижче даних.

Дані для виконання

ПрАТ "Година" випустило:

650 простих іменних акцій, номінальна вартість однієї 40 грн;

200 привілейованих іменних акцій, номінальна вартість однієї 40 грн;

Реквізити ПрАТ "Година":

1) Ідентифікаційний код підприємства – 12465359;

2) Індивідуальний податковий номер – 265154896578;

3) Місцезнаходження фірми – м. Харків, просп. Московський, 276;

4) Номер телефону – 702-54-34;

5) Головний бухгалтер – Шинкарук І. П.;

6) Директор – Бондаренко А. Г.;

- 7) Найменування банківської установи – ПАТ "Укрсоцбанк";
- 8) МФО – 351678;
- 9) Поточний рахунок – 26011245;
- 10) Дата державної реєстрації емітента – 01.02.20__ р.

Завдання 3. Необхідно вказати кореспонденцію рахунків і первинні документи на підставі наведених господарських операцій.

Дані для виконання

1. Збільшено статутний капітал за рахунок нерозподіленого прибутку.
2. Погашена готівкою заборгованість засновників за внесками в статутний капітал.
3. За рахунок прибутку минулого року збільшено розмір резервного капіталу.
4. Внесені учасниками ПрАТ основні засоби до статутного капіталу.
5. Відображено прибуток, отриманий у результаті основної діяльності.
6. Використано кошти резервного капіталу на покриття збитків звітного періоду.
7. Різницю між емісійною та номінальною вартістю оплачених акцій віднесено на додатковий капітал.
8. Анульовано акції за номінальною вартістю.
9. Відображено дооцінку нематеріальних активів.
10. Оприбутковано основні засоби, отримані безкоштовно.
11. Нарахована частка прибутку, що належить учасникові.
12. Учасником акціонерного товариства внесені до статутного капіталу виробничі запаси.
13. Викуплено акції в акціонерів за готівку.
14. Відображено збиток, отриманий у результаті господарської діяльності.
15. Відображено дооцінку основних засобів.

Завдання 4. Необхідно сформулювати зміст господарських операцій і вказати первинні документи на підставі наведеної кореспонденції рахунків.

Дані для виконання:

1. Д-т 46 – К-т 42.
2. Д-т 201 – К-т 425.
3. Д-т 421 – К-т 451.
4. Д-т 443 – К-т 401.

5. Д-т 301 – К-т 46.
6. Д-т 424 – К-т 745.
7. Д-т 46 – К-т 401.
8. Д-т 203 – К-т 46.
9. Д-т 79 – К-т 441.
10. Д-т 443 – К-т 43.
11. Д-т 442 – К-т 79.
12. Д-т 311 – К-т 451.
13. Д-т 451 – К-т 311.
14. Д-т 443 – К-т 672.
15. Д-т 443 – К-т 671.

Завдання 5. Необхідно скласти бухгалтерські проводки та вказати первинні документи.

Дані для виконання

Засновники ТОВ "Акцент" провели закрите (приватне) розміщення акцій на суму 200 000 грн. Внески були сплачені коштами в сумі 100 000 грн, об'єктом основних засобів вартістю 50 000 грн, корпоративними правами на суму 20 000 грн і будматеріалами на суму 30 000 грн. Після завершення цього етапу була здійснена державна реєстрація приватного акціонерного товариства як юридичної особи та реєстрація статутного капіталу.

Завдання 6. Необхідно: визначити розмір статутного капіталу ТОВ "Стиль"; визначити частку кожного засновника в статутному капіталі ТОВ "Стиль"; визначити суму, яку необхідно виплатити Колосовському В. П. в разі його виходу з товариства; скласти журнал реєстрації господарських операцій за лютий поточного року за внесками засновників у статутний капітал і вказати необхідні первинні документи.

Дані для виконання

ТОВ "Стиль", яке займається пошиттям верхнього одягу, було засновано 1 лютого поточного року.

Склад засновників:

1. Жиленкова С. В. – директор.
2. Прудченко Є. С. – головний бухгалтер.
3. Колосовський В. П. – начальник цеху.

У табл. 13 наведено внески засновників у статутний капітал підприємства.

Внески засновників у статутний капітал ТОВ "Стиль"

Засновники	Внески	Загальна сума, грн
Жиленкова С. В.	Швейні машини (3 шт.)	23 000
	Оверлок (2 шт.)	18 000
	Кошти	500 000
Прудченко Є. С.	Приміщення цеху	450 000
	Кошти	300 000
Колосовський В. П.	Тканини	90 000
	Автомобіль	150 000
	Кошти	100 000

На момент виходу Колосовського В. П. з товариства, підприємство працювало та отримало прибуток у розмірі 15 000 грн, заборгованість перед кредиторами склала 8 000 грн.

Завдання 7. Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наведені нижче операції та визначити частку кожного з учасників (у відсотках) у статутному капіталі.

Дані для виконання

Оголошено про реєстрацію статутного капіталу ПрАТ "Глорія" у сумі 1 685 000 грн.

Петров К. В. вніс до статутного капіталу два комп'ютери за ціною 9 200 грн за одиницю та кошти на поточний рахунок у сумі 600 000 грн.

Громів А. С. здійснив внесок у статутний капітал у сумі 500 000 грн коштами на поточний рахунок.

Власенко Н. Н. внесла до статутного капіталу принтер вартістю 4 500 грн і кошти на поточний рахунок у сумі 285 000 грн.

Тітов В. М. вніс до статутного капіталу автомобіль вартістю 260 000 грн.

Басов Б. Н. вніс до статутного капіталу малоцінні необоротні матеріальні активи загальною вартістю 17 100 грн.

Завдання 8. Необхідно розрахувати коефіцієнт дооцінки, суму дооцінки первісної вартості та суми зносу, скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

Підприємство здійснило дооцінку об'єкта основних засобів (верстат), первісна вартість якого склала 10 000 грн, справедлива вартість – 12 000 грн. Знос об'єкта основних засобів до дооцінки – 3 000 грн.

Завдання 9. Необхідно визначити суму емісійного доходу, скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

Акціонерне товариство здійснило додаткову емісію акцій загальною сумою 900 000 грн. Частина акцій номінальною вартістю 500 000 грн була передана акціонерові (фізичній особі) в обмін на будівлю вартістю 500 000 грн. Інші акції номінальною вартістю 400 000 грн були розміщені (реалізовані за гроші) на фондовому ринку, від їх розміщення отримано 450 000 грн.

Завдання 10. Необхідно скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

Збори учасників ТОВ "Марка" ухвалили зробити додатковий внесок у сумі 100 000 грн, який було зараховано на поточний рахунок учасниками підприємства, а також додатковий внесок транспортним засобом на суму 250 000 грн.

Завдання 11. Необхідно скласти бухгалтерські проводки і вказати первинні документи.

Дані для виконання

Підприємство сформувало статутний капітал у сумі 500 000 грн. Його частина, а саме 3 000 доларів США, повинна бути внесена, згідно з установчими документами, в іноземній валюті. На дату формування статутного капіталу курс НБУ до долара США був 26 грн/дол., на дату внесення внеску засновником – 27 грн/дол.

Завдання 12. Необхідно скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи, розрахувати суму амортизаційних відрахувань за місяць за отриманими необоротними активами.

Дані для виконання

Організація "Добро" у лютому поточного року отримала для здійснення своєї діяльності від фірми "Плюс" безкоштовно: комп'ютер, первісна вартість якого 8 250 грн, залишкова вартість – 3 500 грн; принтер, первісна вартість якого 5 500 грн і телевізор, первісна вартість якого 14 500 грн, залишкова вартість – 9 300 грн.

У березні місяці поточного року була нарахована амортизація отриманих активів: комп'ютера й телевізора – з використанням прямолінійного методу, а принтера – 50 / 50 %. Строк корисного використання комп'ютера – 3 роки, телевізора – 8 років.

Завдання 13. Необхідно скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

Протягом звітного періоду підприємство "Куб" спрямувало частину нерозподіленого прибутку в сумі 15 000 грн на поповнення резервного капіталу.

За підсумками наступного звітного періоду частина зарезервованих коштів у сумі 10 000 грн була спрямована на погашення непокритих збитків.

Завдання 14. Необхідно розрахувати суму фінансового результату від усіх видів діяльності підприємства, скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

Підприємство "Світанок" за перший квартал поточного року одержало від операційної діяльності прибуток у сумі 90 000 грн; від фінансової діяльності був отриманий збиток у сумі 15 000 грн; від іншої діяльності був отриманий прибуток у сумі 10 000 грн.

У цьому ж періоді було використано 5 000 грн прибутку для поповнення резервного капіталу, а також 20 000 грн було спрямовано на виплату дивідендів.

Завдання 15. Необхідно скласти бухгалтерські проводки й указати первинні документи.

Дані для виконання

На вимогу акціонерів, що не брали участі в ухваленні рішення про реорганізацію акціонерного товариства, було вирішено зменшити статутний капітал акціонерного товариства на 400 000 грн шляхом анулювання викуплених акцій. Для цього був проведений обов'язковий викуп акцій за ринковою ціною, яка склала 500 000 грн.

Завдання 16. Необхідно скласти бухгалтерські проводки і вказати первинні документи.

Дані для виконання

Загальними зборами акціонерів було вирішено зменшити статутний капітал акціонерного товариства на 1 200 000 грн шляхом анулювання викуплених акцій. Для цього був проведений обов'язковий викуп акцій за ринковою ціною, яка виявилася нижче за номінальну – 1 000 000 грн.

Завдання 17. Необхідно скласти бухгалтерські проводки і вказати первинні документи.

Дані для виконання наведено в табл. 14.

Господарські операції підприємства

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків		Суми, грн	Первинні документи
	Дебет	Кредит		
Створено забезпечення відпусток у сумі відпускних			10 500	
Створено забезпечення відпусток у сумі нарахувань на зарплату єдиного соціального внеску			3 938	
Нараховані відпускні			10 500	
Нараховано єдиний соціальний внесок на відпускні			3 938	
Створено забезпечення для проведення гарантійних ремонтів			5 000	
Списано матеріали на проведення гарантійних ремонтів			5 000	
Створено забезпечення матеріального заохочення			10 000	
Використано забезпечення матеріального заохочення			10 000	

Завдання 18. Необхідно скласти бухгалтерські проводки і вказати первинні документи.

Дані для виконання завдання наведено в табл. 15.

Господарські операції підприємства

Зміст господарських операцій	Кореспонденції рахунків		Суми, грн	Первинні документи
	Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5
Отримано на поточний рахунок цільове фінансування			10 000	
Підрядник виконав роботи виробничого характеру			2 000	
Відображено податковий кредит із ПДВ за виконані послуги			400	
Використані кошти цільового фінансування для оплати послуг підрядника			2 400	

1	2	3	4	5
Відображено дохід від використаних коштів цільового фінансування			2 000	
Списано дохід від цільового фінансування на фінансовий результат			2000	

Завдання 19. Необхідно визначити, яким чином зміниться власний капітал публічного акціонерного товариства.

Дані для виконання

На початок звітної періоду власний капітал ПАТ "Воля" характеризується даними, що наведені в табл. 16.

Таблиця 16

Власний капітал підприємства

Власний капітал	На початок періоду, грн	На кінець періоду, грн
Зареєстрований капітал	550 000	?
Додатковий капітал	60 000	?
Капітал в дооцінках	16 500	?
Резервний капітал	30 000	?
Нерозподілений прибуток	25 235	?
Неоплачений капітал	(10 000)	(?)
Вилучений капітал	(-)	(?)
Усього за розділом I пасиву	?	?

За звітний період:

- 1) прибуток до оподаткування становив 165 000 грн;
- 2) чистий прибуток розподіляється за такими напрямками: поповнення резервного капіталу 4 – 5 %; на виплату грошових дивідендів – 10 %; решта – нерозподілений прибуток;
- 3) акціонери перерахували 25 000 грн за передплаченими раніше простими акціями (заборгованість у частині номінальної вартості акцій становила 20 000 грн);
- 4) проведено переоцінку балансової вартості нематеріальних активів на суму 6 000 грн (дооцінку);
- 5) акціонерне товариство викупило акції, загальна номінальна вартість яких становила 5 000 грн.

Рекомендована література

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / за ред. Ф. Ф. Бутинця. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2009. – 912 с.
2. Вівчар О. Й. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства / О. Й. Вівчар // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.5. – С. 146–150.
3. Голов С. Ф. Фінансовий облік / С. Ф. Голов, В. М. Костюченко. – Київ : Лібра, 2005. – 976 с.
4. Городня Т. А. Сучасна стратегія управління капіталом підприємства / Т. А. Городня // Наук. вісн. НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.10. – С. 250-253.
5. Маляревский Ю. Д. Финансовый учет–1 : учебно-методическое пособие для самостоятельного изучения дисциплины для иностранных студентов направления подготовки 6.030509 "Учет и аудит" / Ю. Д. Маляревский, Л. В. Безкоровайная, В. В. Ольховская. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2016. – 240 с.
6. Маляревский Ю. Д. Финансовый учет II : уч. пособие / Ю. Д. Маляревський, Л. В. Безкоровайная, В. В. Ольховская. – Харьков : ХНЭУ им. С. Кузнеця, 2017. – 254 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко. – Київ : КНЕУ, 2006. – 526 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання / О. О. Терещенко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 554 с.
9. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України / Н. М. Ткаченко. – Київ : А.С.К., 2000. – 784 с.
10. Чебанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік / Н. В. Чебанова, Ю. А. Василенко. – Київ : Видавничий центр "Академія", 2002. – 672 с.
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
13. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

14. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств від 09.12.2011 р. № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затверджене наказом Мінфіну України від 20.10.1999 р. №246 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 "Зменшення корисності активів" від 24.12.2004 р. № 817 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>.

18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати" від 28.04.2006 р. № 415 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.

19. Порядок збільшення (зменшення) статутного капіталу публічного або приватного акціонерного товариства, затверджений рішенням Національної комісії з цінних паперів і фондовому ринку від 14.05.2013 р. № 822 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0858-13>.

20. Про акціонерні товариства : Закон України № 514-VI від 17.09.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

21. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

22. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Додатки

Додаток А

Зразок Свідоцтва про реєстрацію випуску акції

Додаток 1
до Порядку реєстрації випуску акцій
акціонерних товариств, що створюються
у процесі приватизації та корпоратизації

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

СВІДОЦТВО

про реєстрацію випуску акції

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку засвідчує, що випуск іменних акцій _____

_____ (найменування емітента та код за ЄДРПОУ)

на загальну суму _____
гривень, (сума словами)

номінальною вартістю _____
гривень, (сума словами)

у кількості _____
штук (кількість словами)

внесене до Державного реєстру випусків цінних паперів.

Реєстраційний № _____/1/ _____

Дата реєстрації " _____ " _____ 20 ____ р.

Дата видачі " _____ " _____ 20 ____ р.

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище уповноваженої особи)

М. П.

Зразок Заяви про реєстрацію випуску акцій

Додаток 3
до Порядку реєстрації випуску акцій
акціонерних товариств, що створюються
у процесі приватизації та корпоратизації

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

ЗАЯВА

про реєстрацію випуску акцій

Повне найменування емітента _____

Код за ЄДРПОУ _____

Місцезнаходження емітента _____

Дата державної реєстрації емітента _____

Телефон, факс _____

Поточний рахунок _____

Розмір статутного капіталу (загальна номінальна вартість акцій) _____

Загальна кількість акцій _____

Номінальна вартість акцій _____

_____ (посада)

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

М. П.

Зміст

Вступ.....	3
Методичні рекомендації до виконання завдань	4
Економічна сутність власного капіталу	4
Методологічні основи обліку власного капіталу	7
Облік зареєстрованого (пайового) капіталу.....	8
Облік капіталу в дооцінках.....	16
Облік додаткового капіталу	20
Облік резервного капіталу	22
Облік нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)	25
Облік вилученого капіталу.....	26
Облік забезпечення майбутніх витрат і платежів.....	30
Облік цільового фінансування і цільових надходжень.....	33
Завдання до самостійної роботи.....	33
Рекомендована література.....	42
Додатки.....	44

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК

**Методичні рекомендації
до самостійної роботи
з обліку власного капіталу
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Малярєвський Юрій Дмитрович**
Безкоровайна Лідія Василівна

Відповідальний за видання *А. А. Пилипенко*

Редактор *О. В. Анацька*

Коректор *О. В. Анацька*

План 2019 р. Поз. № 11 ЕВ. Обсяг 47 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*